

15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.04.2024 р. № 548 «Про затвердження Вимог до інтерактивного електронного додатка до підручника». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-24#n14>.
16. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О. М. Пехота, А.З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ: Вид-во А.С.К., 2003. 255 с.
17. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 р. № 235 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 р. № 1120). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-21#n22>.
18. Український проєкт «Якість освіти». Базова середня освіта. Фізика. URL: <https://www.yakistosviti.com.ua/bazova-serednia-osvita/fizyka>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО» В 9 КЛАСІ НУШ

Вікторія КОНДРАТОВА,

*завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук;*

Олена КАЛАШНІКОВА,

*вчитель музичного мистецтва комунального закладу «Ліцей «Мрія»
Кропивницької міської ради», вчитель-методист;*

Олена ТИСЛЕНКО,

*вчитель музичного мистецтва комунального закладу «Великобалківська
гімназія Кропивницької міської ради», вчитель-методист;*

Анна ОРЛОВА,

*вчитель образотворчого мистецтва комунального закладу «Бобринецький
ліцей №1» Бобринецької міської ради Кіровоградської області,
вчитель-методист*

Сучасна освіта орієнтується на формування особистості, здатної до самореалізації, творчого мислення та ефективної взаємодії в умовах цифрового суспільства. Відповідно до Концепції Нової української школи пріоритетним стає компетентнісний підхід, що передбачає активну діяльність учнів, інтеграцію знань і розвиток навичок ХХІ століття [1].

Метою мистецької освітньої галузі в 9 класі є: цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні [2].

З 8-класу учні починають опановувати художні стилі і напрями, їхні особливості у творах різних видів мистецтва – музичного, образотворчого, мистецтва архітектури, сценічних, екранних мистецтв тощо, що має продовження і в 9 класі. Пізнання мистецтва спирається насамперед на пробудження емоційної сфери учнів/учениць, осмисленні власних емоцій і вражень від творів і мистецької діяльності, що складає основу для утворення особистісних мистецьких цінностей. Завдяки цьому застосування різноманіття завдань і видів роботи на уроці мають підпорядковуватися такій логіці.

Навчання мистецтва у 9 класі НУШ спрямоване не лише на засвоєння художніх знань, а й на формування ключових компетентностей: критичного мислення, креативності, національної ідентичності та медіаграмотності. Підлітки цього віку прагнуть самовираження та осмислення сучасного світу.

У традиційній педагогіці часто фокусувалися на методах – конкретних діях (прочитати, розібрати, намалювати, заспівати). Однак НУШ вимагає мислити глобальніше – категорією підходу.

Підхід – це філософія педагогічної дії, наша стратегічна позиція. Якщо метод – це інструмент (наприклад, пензель чи партитура), то підхід – це бачення картини в цілому.

Підхід до навчання виступає не просто як набір інструментів, а як глобальна стратегія. Стратегія об'єднує під однією парадигмою конкретні методи, прийоми та технології навчання для досягнення кінцевої мети.

Стратегічність підходу в 9 класі полягає в тому, щоб перетворити мистецтво з «предмета для атестата» на інструмент розвитку ключових компетентностей, емоційного інтелекту та національної стійкості.

Реалізація Держстандарту в 9 класі базується на таких фундаментальних підходах: компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, інтегративний, технологічний, аксіологічний, культурологічний, що спрямовані на розвиток наскрізних умінь, критичного мислення та застосування знань на практиці.

Компетентнісний підхід – передбачає перехід від традиційного навчання, орієнтованого на передачу знань, до формування в учнів ключових компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності в сучасному світі. Це означає, що навчання має бути спрямоване на розвиток вмінь, навичок та ціннісних ставлень, які дозволять учням застосовувати знання на практиці, розв'язувати проблеми та адаптуватися до змін.

Учитель не вимагає від дев'ятикласників зазубрювання дат життя композиторів, художників чи стилів архітектури. Його мета – розвинути культурну компетентність. Наприклад, розглядаючи бароко як соціокультурний феномен, крізь призму його трансформації, збереження спадщини та впливу на сучасну масову культуру, доречно запропонувати учням аналіз того, як елементи бароко використовуються в сучасному брендингу, моді чи дизайні інтер'єрів. Учні мають розуміти, як мистецтво функціонує в соціумі, економіці та їхньому власному повсякденні. Наприклад, досліджуючи питання «Бароко в сучасному брендингу та графічному дизайні», учні з'ясовують, що сучасний брендинг часто

використовує барокові елементи, коли потрібно підкреслити ексклюзивність, драматизм або глибокі традиції. Сучасна рекламна фотографія для брендів на кшталт Apple (під час презентацій нових продуктів на темному тлі) або автомобільних гігантів часто використовує бароковий принцип драматичного освітлення – різке вихоплення об'єкта з темряви, що створює відчуття таємничості та величі. Бренди парфумерії та кондитерських виробів преміумкласу використовують складні рослинні орнаменти, позолоту та вигадливі шрифти з завитками.

Розглядаючи питання «Бароко у моді», учні з'ясовують, що елементи бароко проникають навіть у повсякденний одяг через принти – футболки та худі з репродукціями картин Караваджо чи Рубенса, або через масивні ланцюги та аксесуари з бароковими перлинами.

Учням 9 класу можна запропонувати завдання: «Уявіть, що ви – маркетингова агенція. Вам замовили розробку дизайну для нового українського бренду сучасного молодіжного худі. Використовуючи елементи бароко (динаміку, золото, контраст, рослинний орнамент), створіть колаж або ескіз у Canva».

Діяльнісний підхід – навчання через дію, спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію. Діяльнісний підхід – це спосіб реалізації ідей та змісту Нової української школи і відповідь на питання: «ЯК навчати дітей сьогодні?»

Стратегія діяльнісного підходу передбачає, що будь-яке теоретичне знання має пройти через практичний досвід:

- ✓ створення медіапроектів, подкастів про мистецтво;
- ✓ розробка дизайну або візуальних концептів (наприклад, афіші, кавери для треків);
- ✓ перформанси, арттерапевтичні практики та участь у дискусіях.

Особистісно-орієнтований та етнокультурний підходи – учень є суб'єктом навчання, де враховуються його індивідуальні особливості, потреби та освітні запити.

В умовах сьогодення, стратегічним є акцент на українській ідентичності – переосмислення нашої спадщини через призму сучасності (наприклад, феномен сучасного українського етно-року, муралізму чи цифрового плаката).

Інтегративний підхід – об'єднання навчального матеріалу з різних дисциплін для формування цілісної картини світу. Інтегрований курс «Мистецтво» в дев'ятому класі (відповідно до модельних програм) спрямований на поєднання різних видів мистецтва, чуттєвого досвіду та творчого самовираження. Інтегративний підхід реалізується через:

- ✓ інтеграцію мистецтв: поєднання музики, образотворчого мистецтва, літератури, театру та кіно (учні вчаться бачити музику та чути живопис);

✓ емоційно-чуттєве сприйняття: акцент робиться не лише на теоретичних знаннях, а на пережитті радості від творчого процесу, розумінні мови мистецтва через власні емоції;

✓ творче самовираження: учні самостійно інтерпретують зміст творів, створюють власні художні образи, поєднуючи різні художні засоби.

Інтеграція відбувається на кількох рівнях:

✓ внутрішньогалузева: синтез музичного, візуального, екранного та театрального мистецтв. Наприклад, досліджуючи кінематограф або театр, ми вивчаємо роботу режисера, актора (театральне), оператора й художника-постановника (візуальне) та саунд-дизайнера чи композитора (музичне).

✓ міжгалузева: зв'язок з історією (мистецтво як дзеркало епохи), літературою, технологіями (цифрове мистецтво, штучний інтелект).

Інструментом фасилітації для вчителя мистецтва може бути використання спільних дошок (наприклад, Padlet), де учні можуть створювати інтегровані ментальні карти, поєднуючи відео, аудіо та власні текстові рефлексії до теми.

Технологічний підхід – використання сучасних педагогічних технологій, спрямованих на підвищення результативності та інтенсивності навчання.

Аксіологічний підхід – це філософсько-педагогічна стратегія, яка ставить в центр освітнього процесу ціннісні орієнтації та розвиток особистості учня як найвищої цінності. Він передбачає формування в учнів системи загальнолюдських та демократичних цінностей, що сприяють їхньому особистісному зростанню, соціальній адаптації та готовності до життя у сучасному світі.

Культурологічний підхід – розгляд мистецтва в широкому культурологічному контексті в єдності цінностей культури національної та зарубіжної, народної і професійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; в результаті такого підходу в учнів має сформуватися цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва.

Ключові елементи сучасного підходу:

✓ активні методи навчання (аналіз ситуацій, рольові ігри, дискусії, мозкові штурми);

✓ інноваційність та креативність (заохочення нових методів викладання та творчого підходу);

✓ розвиток метапізнання та саморегуляції (навчити вчитися – найефективніша стратегія навчання, яка допоможе впоратися з освітніми втратами).

Стратегія «Навчити вчитися» містить комплекс прийомів, які розвинути в учнях усвідомлений підхід до освіти, навчать їх стратегій планування, моніторингу та оцінювання свого навчання. Учні здобудуть навички вибору найдоцільніших підходів для виконання конкретних завдань – й опанування навчального матеріалу загалом.

Саморегульоване навчання має три важливі компоненти:

✓ пізнання – розумовий процес, пов'язаний із знанням, розумінням і навчанням;

✓ метапізнання – його часто і визначають як завдання «навчити вчитися»;

✓ мотивація – бажання задіяти метапізнавальні та пізнавальні навички.

Сучасні технології навчання, які найкраще підходять для 9 класу:

1. **Проектна технологія.** Учні замість стандартних завдань створюють індивідуальні або командні проекти. *Наприклад:*

✓ створення віртуальної екскурсії «Музеї світу», розробка дизайну молодіжного бренду одягу або зйомка короткометражного відео;

✓ дослідження архітектурних стилів мого міста або створення власного коміксу в стилі модерн.

2. **STEAM-технології.** Інтеграція мистецтва з наукою, технологіями та інженерією. Наприклад: дослідження акустики концертних залів, створення цифрової музики за допомогою спеціальних програм або архітектурне моделювання екобудинків майбутнього.

3. **Технологія критичного мислення.** Навчає підлітків аналізувати контент, відрізнити якісне мистецтво від кічу та розпізнавати маніпуляції (особливо актуально для теми «Медіамистецтво»).

4. **Цифрові технології.** Використання штучного інтелекту, графічних редакторів (Paint, Canva, Photoshop), створення віртуальних галерей та робота з аудіоредакторами.

Ефективні методи навчання у 9 класі (пріоритет віддається активним та інтерактивним методам):

✓ метод художньо-педагогічної дискусії (обговорення творів сучасного мистецтва, наприклад, стріт-арту Бенксі або перформансів. Учні вчать аргументувати власну позицію та поважати думку інших);

✓ метод «Мозковий штурм» (швидкий збір ідей для вирішення творчої задачі, наприклад, «Як привернути увагу молоді до класичної музики?»);

✓ метод компаративного (порівняльного) аналізу (зіставлення різних художніх стилів, епох або інтерпретацій одного сюжету, наприклад, порівняння класичної п'єси та її сучасної рок-опери/мюзиклу);

✓ метод «Діалог культур» (розгляд українського мистецтва в контексті світових художніх течій);

✓ метод моделювання художньо-творчого процесу (учні уявляють себе в ролі митців: режисерів, дизайнерів, продюсерів і відтворюють етапи створення культурного продукту);

✓ метод художньої імпровізації (музична, театральна або візуальна імпровізація на задану тему або емоцію).

Інтерактивні прийоми навчання:

✓ «**Шість капелюхів мислення**» – аналіз художнього твору з різних точок зору: білий капелюх (факти про твір), жовтий (позитив, цінність), чорний (критика, недоліки), червоний (емоції), зелений (творчість, що можна змінити), синій (висновки).

✓ **«Асоціативний куш»** – швидке налаштування на тему. Наприклад, до слова «Авангард» учні підбирають асоціації (виклики, геометрія, бунт, колір).

✓ **«Таємничий шедевр»** – демонстрація картини або прослуховування треку без оголошення автора та назви. Учні мають самостійно визначити настрій, епоху та ідею.

✓ **«Кейс-метод»** – аналіз реальної життєвої ситуації. Наприклад: «Організація благодійного арт-фестивалю: від пошуку ідеї до бюджету».

✓ **«Акваріум»** – формат для вирішення складних дискусійних питань у групах, де одна група дискутує, а інші аналізують хід думки. Спрямований на розвиток критичного мислення та вміння вести дискусію. Ефективний для обговорення суперечливих тем або аналізу мистецьких явищ у 9 класі. Одна група сідає в центрі класу, а інша група (групи) – навколо неї. Група в центрі («рибки») обговорює поставлене вчителем питання чи тему (наприклад, «Вплив модернізму на сучасне мистецтво» або «Чи є графіті мистецтвом?»). Групи навколо («коти») слухають, не втручаються, спостерігають за аргументами та способом дискусії. Після обговорення (зазвичай 10-15 хв.) групи міняються ролями або обговорюють результати дискусії, роблячи висновки. Наприклад: на уроці з теми «Сучасне мистецтво» можна використати «Акваріум», щоб обговорити поняття перформансу чи інсталяції. Одна група виступає в ролі захисників сучасного мистецтва, інша – критиків, а вчитель моделює ситуацію.

Стратегічні вектори навчання в 9 класі:

✓ функціональність (критичне мислення, вміння відрізнити художній фейк від шедевра);

✓ креативність (створення власного творчого продукту, інтерпретація);

✓ фасилітація (учитель як модератор дискусії, коуч, партнер у творчості);

✓ формувальне оцінювання: підтримка поступу учня, самооцінювання).

Одним важливим елементом всебічного розвитку людини є **агентність**.

Агентність – здатність робити власний вибір та приймати рішення, щоб впливати на події та світ навколо. Здобутий досвід агентності в початковій школі та його розвиток у 5-9 класах є передумовою успішної реалізації людини у дорослому житті, оскільки вчить її бути відповідальною за власні рішення та управляти своїм життям. Агентність означає, що учні постійно живуть і розвиваються у парадигмі «я відповідальний, впливовий, від мене залежить чи відбудуться зміни на краще (в тому числі і зі мною)». Тобто, я хочу, я вмію, я можу, я буду, я відповідальний.

Наведемо приклади розвитку агентності в учнів 9 класу (підлітки вже мають сформований світогляд, власні музичні чи візуальні уподобання та здатні до критичного мислення).

Віртуальна виставка / плейлист епохи. Учні об'єднуються в групи і виступають у ролі «кураторів галереї» або «музичних продюсерів». Учні самі відбирають 5-7 творів (візуальних або музичних), які, на їхню думку, найкраще пояснюють феномен сучасної культури, оформлюють це у презентацію/інтерактивну дошку Padlet і захищають свій вибір перед класом.

Завдання: «Послухайте цей трек. Які емоції він викликає? Якби ви були режисером, у якому фільмі (або сцені) ви б використали цю музику?»

У 9 класі важливо показати, що мистецтво – це не просто теорія з підручника, а живий інструмент впливу на простір навколо. Проєкт «Ребрендинг школи». Учні розробляють проєкт змін. Це може бути:

- ✓ дизайн-проєкт рекреаційної зони школи (де поставити пуфи, які кольори стін обрати);
- ✓ ескіз муралу для шкільного подвір'я;
- ✓ ескіз фонтану на шкільному подвір'ї.

Учні самі розподіляють ролі в команді: дизайнери, копірайтери, презентатори.

Агентність неможлива, якщо критерії успіху знає тільки вчитель. Учні мають навчитися оцінювати себе самі. Вчитель з учнями разом записують 3-4 критерії (наприклад: оригінальність ідеї, акуратність/технічність виконання, вміння презентувати). Наприкінці уроку учень заповнює картку самооцінювання: пише, що вдалося найкраще, а над чим ще треба попрацювати.

Які стратегічні кроки допоможуть вчителю завоювати аудиторію 9 класу?

1. Використання віртуальних екскурсій музеями, інтерактивних дошок (Padlet, Miro), платформ для створення 3D-арту, смартфонів як робочим інструментом дослідника.

2. Організація довготривалих проєктів, наприклад: «Створення концепту арт-простору для нашої громади/школи». Це дасть підліткам відчуття значущості їхньої роботи.

3. Створення обкладинки для треків чи постерів у *Canva*. Експериментування з нейромережами (генерація зображень за текстовим описом) для ілюстрації художніх стилів.

4. Організація вебквестів кабінетом чи школою, де за QR-кодами заховані фрагменти музичних творів або картин, які потрібно ідентифікувати та об'єднати в спільний проєкт на дошці Padlet.

5. Вчитель як модератор дискусії. Замість «Послухайте класичний твір Баха», вчитель запитує: «Чому, на вашу думку, цей трек досі звучить у сучасних кінофільмах про космос? Що в ньому такого космічного?». Учні висловлюють власну думку, сперечаються.

6. Організація проєктної діяльності, що дає можливість учням відчувати свою значимість, створити реальний освітній продукт. Наприклад: «Проєкт оновлення шкільного коридору/актової зали», «Створення дизайну мірчу (футболок/шоперів) для нашої школи», «Запис шкільного подкасту про сучасну українську музику». Коли вони бачать, що їхні ідеї змінюють простір навколо – це дає найвищу мотивацію.

Дев'ятикласники мають розуміти, як знання з мистецтва знадобляться їм у житті (дизайн інтер'єру, ведення особистого блогу, розвиток естетичного смаку, вибір майбутньої професії в креативних індустріях).

Документи, що допоможуть вчителю організувати мистецьку освітню діяльність у 9 класі:

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf
4. Наказ МОН України №1120 від 09.08.2024 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5 - 9 класів закладів загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>
5. Наказ МОН України №1093 від 02.08.2024 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
6. Лист МОН України № 1/4895-25 від 14 березня 2025 року «Про окремі питання оцінювання результатів навчання». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/94270/
7. Модельні навчальні програми. Мистецька освітня галузь 7-9 класи. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/mystets-ka-osvitnia-haluz/>
8. ІНСТРУКТИВНОМЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>.
9. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л.М.).
10. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О.В., Лемешева Н.А.).
11. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л.Г.).
12. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Власова В. Г., Гринишина Л. М., Кізілова Г. О., Лобова О. В., Назар Л. Й.).
13. Міжгалузевий інтегрований курс. [Модельна навчальна програма «Драматургія і театр. 7–9 класи \(міжгалузевий інтегрований курс\)» для закладів загальної середньої освіти](#) (авт. Старагіна І. П., Івасюк О. М., Матусяк А., Бакула Б.).

З документами та матеріалами для вчителів НУШ можна ознайомитися на сайті кафедри дошкільної та початкової освіти: розділ [«Нова українська школа. 5-12 класи»](#).

Для формування медіаграмотності учнівства в освітньому процесі можуть використовуватися навчально-методичні матеріали для вчителя [«Інфомедійна грамотність на уроках мистецтва»](#) для 9 класів. Пропоновані вправи та інформаційний матеріал інтегруються в уроки з предмету «Мистецтво» (9 клас) та подаються вчителем додатково до основного матеріалу. Допоміжним матеріалом є електронні Power-Point-презентації та роздаткові матеріали для учнів, що передбачають інтерактивні методи роботи під час уроку.

I семестр «Стилі та напрями мистецтва» ([частина 1](#), [частина 2](#), [частина 3](#), [частина 4](#), [частина 5](#), [частина 6](#), [частина 7](#)).

II семестр «Екранні мистецтва. Нові форми мистецтва» ([частина 1](#), [частина 2](#), [частина 3](#), [частина 4](#), [частина 5](#), [частина 6](#), [частина 7](#), [частина 8](#), [частина 9](#), [частина 10](#)).

Для коректної роботи файлів потрібно завантажити всі частини архіву та розархівувати їх.

При плануванні уроків потрібно визначити види навчальної діяльності учнівства з використанням компетентнісного і діяльнісного підходів. Вимоги до уроку, які необхідно враховувати:

- ✓ урок повинен передбачати не лише виклад матеріалу, змісту, але й завдання, що передбачають засвоєння, застосування навчальної інформації на практиці;

- ✓ частина знань і вмінь повинна бути отримана учнями та ученицями у процесі самостійного пошуку шляхом розв'язування пошукових задач та опанування способів діяльності у процесі пошуку;

- ✓ виклад навчального матеріалу на уроці може і повинен бути варіативним. У одних випадках викладається готова інформація у формі пояснення, практичного показу і виконання вправ. У інших – матеріал вивчається через постановку вчителем / вчителькою проблеми та розкриття шляхів і видів навчальної діяльності учнів / учениць для її доказового рішення.

Фундаментальні методичні принципи сучасного уроку мистецтва:

1. Поліцентрична інтеграція. Замість застарілого моноцентричного підходу (де один вид мистецтва домінує, а інші слугують лише фоною ілюстрацією) або ізольованого вивчення дисциплін («сьогодні – виключно музика, завтра – живопис»), НУШ пропонує поліцентричну інтеграцію. Це один із найскладніших, але водночас найефективніших педагогічних підходів.

«Золоте правило» уроку. Учитель формує цілісну картину епохи, стилю або художнього явища навколо єдиного тематичного вузла – соціокультурної теми.

Кожен вид мистецтва (візуальне, музичне, екранне, театральне) стає окремим рівноправним інструментом для розкриття спільної ідеї.

У такій моделі вчитель трансформується з єдиного джерела знань у модератора, фасилітатора та куратора, чие головне завдання – створити для учнів умови для цілісного «мистецького занурення».

2. Принцип «Діалог культур» перетворює вивчення предмета з ізольованого переліку локальних імен на захопливе дослідження глобальних зв'язків.

Використовуючи компаративний (порівняльний) підхід, важливо продемонструвати підліткам, що ми не просто кажемо «цей об'єкт схожий на той», а глибоко аналізуємо, чому вони схожі чи відмінні, та як це розкриває їхню сутність.

Наприклад, вивчаючи тему «Деконструктивізм», розв'язуємо проблему: «Як ритм у музиці мінімалістів перегукується з ритмом вікон у сучасному функціоналістському хмарочосі?» Це питання розглядається через взаємодію архітектури і музики (рис.1) [3, 4].

1999 р. архітектурні дослідники Марк Каммербауер й Олександра Шнелльбогль трансформували схему вікон у будівлі за проектом Яніса Ксенакіса в музичний текст. Відстані між бетонними елементами в горизонтальному напрямку зіставили з ритмічною організацією звуків, а елементи, розташовані за вертикаллю, — з акордами. Отже, скляні вставки функціонують як графічна партитура, у якій кожен поверх являє собою послідовність акордів зі змінними ритмічними значеннями.

Варіант 1. Дослідіть інформацію про музичний комп'ютер URIC Яніса Ксенакіса й підготуйте за результатом стисле повідомлення.

Варіант 2. Послухайте твір Яніса Ксенакіса «Concert PH» за QR-кодом і поцікавтеся історією його створення. Підготуйте за результатом стисле повідомлення.

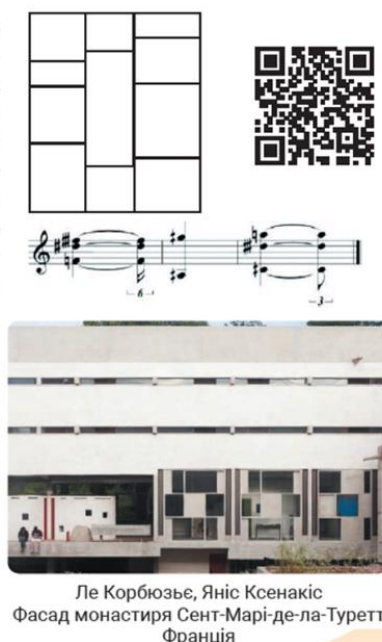

Рис. 1

Метод інтеграції за допомогою сучасних музичних та візуальних проєктів доцільно реалізовувати через аналіз музики сучасних етногуртів, робіт художників та обговорення того, як українські розробники та митці створюють віртуальні музеї або цифрові інсталяції, що презентують нашу спадщину на міжнародних платформах (наприклад, проєкти Google Arts & Culture).

Така методологія допомагає учням позбутися «комплексу меншовартості», вчить сприймати рідну культуру як потужний і самобутній голос у світовому оркестрі, а також активно формує загальнокультурну толерантність та відкритість до світу.

Технологізація та інтерактивні інструменти

Сучасний підхід передбачає інтеграцію таких цифрових інструментів:

✓ генеративне мистецтво — використання штучного інтелекту та нейромереж (Midjourney, DALL-E, Suno AI) для створення творчих ескізів, колажів або унікальних музичних фонів під час індивідуальної чи групової роботи;

✓ хмарні інтерактивні платформи. Застосування графічного редактора Canva для опанування основ графічного дизайну та сервісу Suno (або аналогів) для створення власної електронної музики й подкастів.

Наприклад, учням 1 групи можна запропонувати створити музичний трек в застосунку Suno на тему «Сюрреалізм», а учням 2 групи – візуалізацію до треку (рис.2). Музичний трек учні назвали «Музика тиші».

Рис.2

Методичні кейси та сторітелінг як засіб занурення

Для утримання уваги дев'ятикласників доцільно використовувати метод сторітелінгу – живі, емоційні, драматизовані історії про митців та явища, які органічно інтегрують біографію, історичний контекст та художній аналіз. Наведемо декілька прикладів даних методів.

Кейс №1. Сторітелінг про Баугауз: дизайн і функціональність.

Текст сторітелінгу. «Уявіть собі: 1919 рік, Веймар. Післявоєнна Німеччина в руїнах. Архітектор Вальтер Гропіус збирає диваків, художників та ремісників під одним дахом. У них немає грошей на дорогі матеріали, але є революційна ідея – зробити мистецтво корисним, доступним і комфортним для кожного. Так народився Баугауз. Вони не просто будували стіни – вони конструювали майбутнє, естетику якого ми бачимо сьогодні у своїх смартфонах, мінімалістичних інтер'єрах та функціональних меблях».

Візуальний ряд був створений за допомогою сервісу VidnoZ, який анімує фотографії (рис.2).

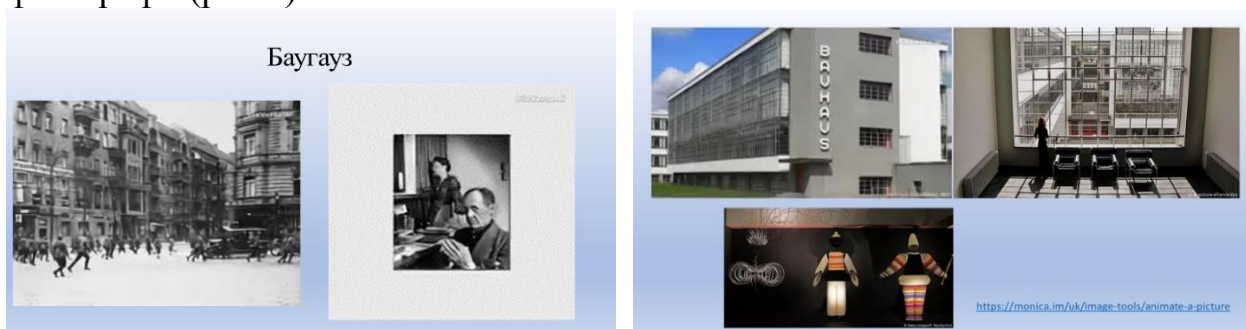

Рис.3

Кейс №2. Радикальний жест Джона Кейджа (концептуалізм і філософія звуку).

Твір американського авангардиста Джона Кейджа «4'33"» (1952 р.) є ідеальним матеріалом для дискусії про межі мистецтва. Виконавець або оркестр виходить на сценіс-майданчик, вмикає секундомір і не грає жодної ноти протягом 4 хвилин і 33 секунд (рис.3).

Шифр назви: існує обґрунтована теорія, що назва відсилає до температури «абсолютного нуля» ($-273,15\text{ C}$), що в перерахунку на секунди дає саме 273 ($4 \times 60 + 33$), символізуючи абсолютну відсутність руху чи звуку.

Прочитайте текст. Послухайте за QR-кодом музику «4'33"» композитора Джона Кейджа. **Обговоріть** з однокласниками, які риси сюрреалізму ви почули у музичному творі. Чи змогли б ви виконати зараз цей музичний твір?

Джон Кейдж, як і сюрреалісти, прагнув розірвати звичні умови створення й сприйняття мистецтва, розкриваючи автоматизм, випадкові асоціації і відсутність контрольованої дії з боку художника. У його роботі порушується традиційна роль музиканта як «творця» звуку: звук виникає із зовнішнього світу або зі слухача, а не зі свідомо спланованого творчого акту.

«4'33"» — це партитура, яка вимагає від виконавця не відтворювати жодних навмисних звуків протягом зазначеного часу (чотирьох хвилин і тридцяти трьох секунд).

Рис.4 [3, 4]

Головний меседж твору: музикою є не тиша, а випадкові звуки довкілля й залу (шепотіння глядачів, скрип паркету, шум дощу за вікном). Мистецтво – це те, що ми здатні почути і побачити навколо себе тут і зараз, тому кожне виконання цього твору є абсолютно унікальним.

Ще один варіант завдання: «Сьогодні ви побудете не просто слухачами, а співавторами Джона Кейджа. Увімкніть таймер на 1 хвилину (або на 2 хвилини, якщо готові до експерименту). Заплющіть очі, помовчіть 1 хвилину (або 2 хвилини) і спробуйте впіймати кожен найменший звук, як справжні акустичні радари. Далі ваше завдання – записати у зошит 5 конкретних звуків, які створять партитуру вашої особистої тиші. Розподіліть їх за рівнями сприйняття».

Компетентнісно-орієнтовані завдання

1. Тема «Екранні мистецтва. Форми поширення мистецтва (кінематограф, телебачення, реклама, відеокліпи)»

Ключові компетентності: інформаційно-цифрова, критичне мислення, культурна обізнаність, громадянська відповідальність.

Навчальна мета: навчитися аналізувати художні засоби екрану (монтаж, ракурс, звук, колір) не як розвагу, а як інструмент впливу на свідомість; розвинути стійкість до візуальних маніпуляцій та фейків.

Форма роботи: індивідуальна або робота в парах (експертні групи).

Кінцевий продукт: цифровий постер-пам'ятка «Стоп Кадр: 5 ознак візуальної маніпуляції», створений у Canva, або хвилинний відеорозбір (Reels/TikTok) (рис.5).

Рис.5

2. Тема «Музика авангардизму»

Ключові компетентності: мистецька, математична, природничі науки, іноваційність/

Пошук частот нот через геометричну прогресію — це яскравий приклад того, як мислили серіалісти. Для них музика була точним алгоритмом, де кожна наступна частота чи тривалість залежала від попередньої за суворою математичною формулою.

Навчальна мета: пояснити природу звуку, розкрити зв'язок між емоційним сприйняттям музики та її фізичною і математичною основою (частота коливань, акустика).

Форма роботи: індивідуальна.

Завдання. Частота ноти «ля» першої октави — 440 Гц.

Кожна наступна октава — вдвічі більше.

Обчисли частоти «ля» для 2, 3 і 4 октав. Яка це прогресія?

Відповідь:

1. Ля - 440 Гц, кожна наступна октава $\times 2$

Октава	Частота (Гц)
1	440
2	$440 \times 2 = 880$
3	$440 \times 4 = 1760$
4	$440 \times 8 = 3520$

Відповідь: це геометрична прогресія.

В освітньому процесі на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» доцільно використовувати ІІІ з метою підтримки навчальних цілей (підвищення якості освіти), субсидіарності (ІІІ має бути допоміжним, не єдиним

інструментом та джерелом навчальної інформації в освітньому процесі); практичне використання (системи ШІ слід використовувати як помічника в навчанні з дотриманням правил академічної доброчесності). Учителі мають навчати учнів відповідального використання систем ШІ, зокрема генеративного ШІ, пропагуючи цінності чесності, критичного мислення та оригінальності в освітній діяльності.

Наведемо приклади.

Тема «Кубізм». Учні отримують завдання створити словесний опис портрета сучасного підлітка у стилі кубізму за допомогою ChatGPT. Потім вони розробляють власний цифровий портрет у Canva, використовуючи геометричні форми та характерні художні прийоми кубізму.

Тема «Сюрреалізм». Після обговорення творчості Сальвадора Далі учні створюють текстовий опис фантастичного світу та генерують ідеї для колажу. Завдання: «Створи опис сюрреалістичного міста, де закони фізики не діють». На основі отриманих ідей створюється цифровий колаж у Canva.

Тема «Цифрове мистецтво» Учні досліджують NFT-мистецтво, мультимедійні інсталяції та цифрові виставки.

Проблемне питання: «Чи можна вважати цифровий файл мистецьким твором?»

Після дискусії групи створюють концепцію власного цифрового артоб'єкта.

Тема «Дизайн» Практична робота: «Створи соціальний плакат «Мистецтво об'єднує світ»».

Етапи виконання:

- ✓ генерація ідей за допомогою ChatGPT;
- ✓ пошук візуальних рішень;
- ✓ створення плаката у Canva;
- ✓ презентація та взаємооцінювання.

Проект «Віртуальний музей мистецтва ХХ століття». Учні об'єднуються у групи та досліджують один із напрямів:

- модернізм;
- кубізм;
- сюрреалізм;
- футуризм;
- попарт.

Результатом стає віртуальна виставка в Padlet із біографіями митців, репродукціями творів, відеоматеріалами та авторськими коментарями.

Доцільно використовувати такі цифрові інструменти:

- ✓ Canva – створення афіш, презентацій, колажів [5];
- ✓ Padlet – онлайн-галереї та віртуальні музеї [6];
- ✓ Wordwall – вікторини та квести [7];
- ✓ Google Arts & Culture – віртуальні екскурсії музеями світу [8];
- ✓ ChatGPT – генерація творчих ідей та сценаріїв;
- ✓ Suno AI – створення музичних композицій [9].

Особливості використання відеоконтенту короткого формату

Tik Tok, Shorts (YouTube), Reels (Instagram) – це короткі вертикальні відео на платформі або у соціальній мережі для взаємодії з користувачами.

Переваги відеоконтенту короткого формату:

- ✓ привернення уваги здобувачів освіти;
- ✓ популяризація мистецтва;
- ✓ мотивація створювати власний контент.

Особливості використання відеоконтенту короткого формату:

- ✓ на початку уроку для мотивації (цікаві факти, визначні події):

Петриківський розпис: <https://vt.tiktok.com/ZSQfCUv6S/>;

Українські художниці: <https://vt.tiktok.com/ZSQfCxQM7/>;

Катерина Білокур: <https://vt.tiktok.com/ZSQf4N5JQ/>;

- ✓ під час пояснення нового навчального матеріалу для наочного прикладу (подорож до музеїв, огляд творів мистецтва):

Імерсивна виставка: <https://vt.tiktok.com/ZSQfX9mo3/>;

Графіті Бенксі: <https://vt.tiktok.com/ZSQfCUqLw/>;

Іван Айвазовський: <https://vt.tiktok.com/ZSQf4XxJ9/>;

- ✓ під час виконання практичної діяльності (туторіали, гайди, алгоритми створення):

Туторіал: як намалювати куб фронтально?

<https://vt.tiktok.com/ZSQfQnwBm/>;

Туторіал: як намалювати куб під кутом? <https://vt.tiktok.com/ZSQfQG38y/>;

- ✓ для перевірки знань (вікторини, інтерактивні завдання):

Хто автор картини?

<https://vt.tiktok.com/ZSQfQU2E2/>;

<https://vt.tiktok.com/ZSQfCFV4M/>;

<https://vt.tiktok.com/ZSQfC6WYr/>;

- ✓ під час дистанційного навчання для мотивації, вивчення нового матеріалу або спостереження творів мистецтва

Мурал: <https://vt.tiktok.com/ZSQfbjDHJ/>;

Микола Пимоненко: <https://vt.tiktok.com/ZSQfqqe9p/>;

Крим у творчості Куїнджі: <https://vt.tiktok.com/ZSQfqx7MS/>;

- ✓ як домашнє завдання для мотивації або поглибленого вивчення теми:

Писанкарство: <https://vt.tiktok.com/ZSQfCgsQU/>;

Писанки: <https://vt.tiktok.com/ZSQfCPxQF/>;

Архип Куїнджі: <https://vt.tiktok.com/ZSQfCtGkV/>.

Алгоритм створення відео у телефоні у застосунку InShot

1. Завантажуємо застосунок InShot у PlayMarket або AppleStore (Рис. 6).

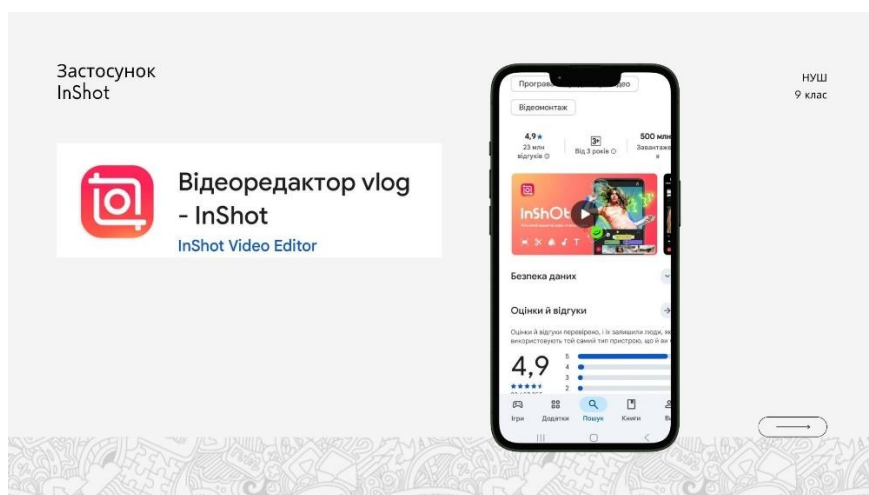

Рис.6

2. Відкриваємо застосунок InShot, натискаємо «Відео» та обираємо файли, які потрібні для роботи. І натискаємо на прапорець у зеленому колі (Рис. 7).

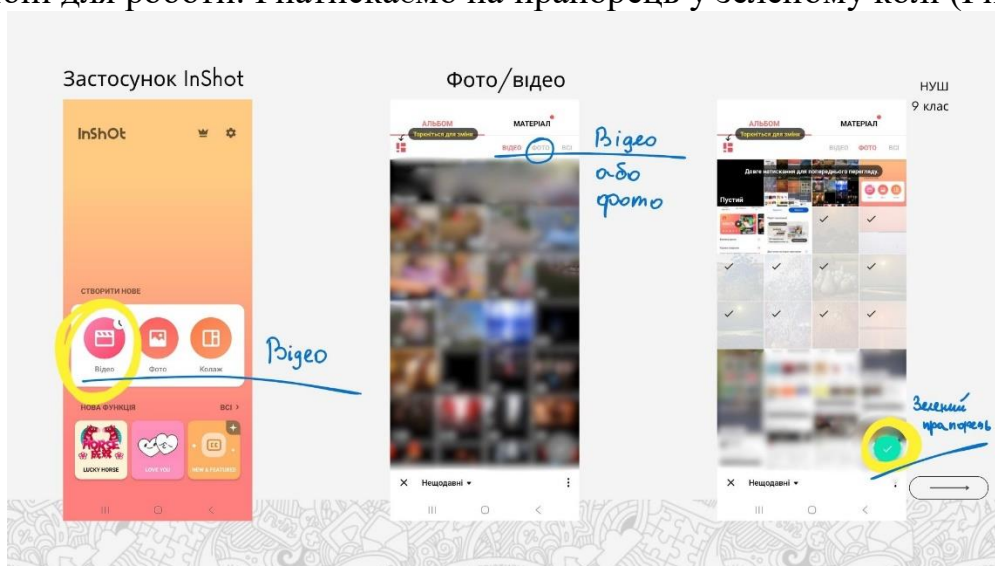

Рис.7

3. Щоб змінити формат, натискаємо на значок ліворуч внизу «Канва». Тут можна обрати формат для Instagram, TikTok тощо. Ми обираємо формат для YouTube 9:16 і натискаємо два прапорці ліворуч, щоб застосувати формат до всіх файлів (Рисунок 8).

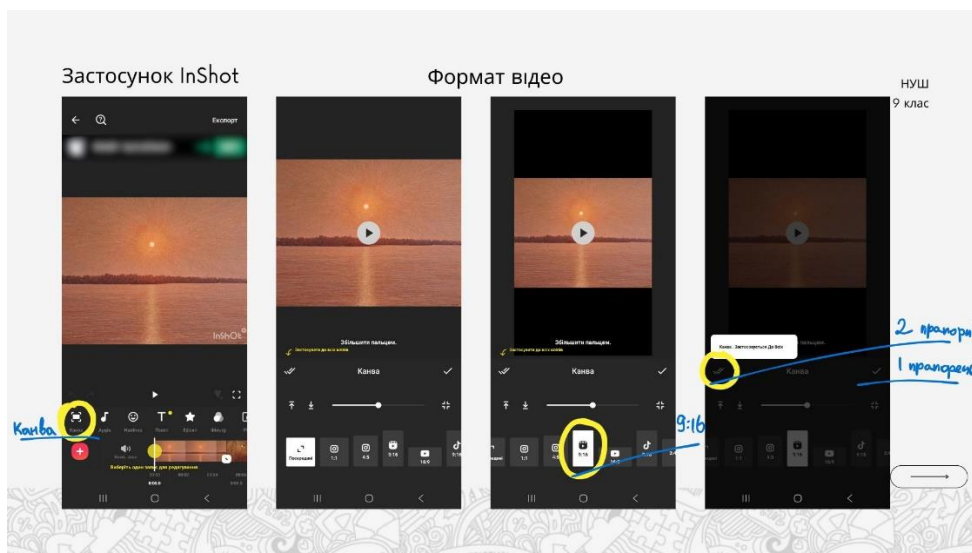

Рис.8

1. Натискаємо на + у лівому нижньому куті, щоб додати ще фото або відео, або щоб додати пустий фон, він необхідний для написання початкового тексту до відео (Рис. 9).
2. Щоб написати текст, натискаємо на значок із літерою «Т» (Рис. 9).

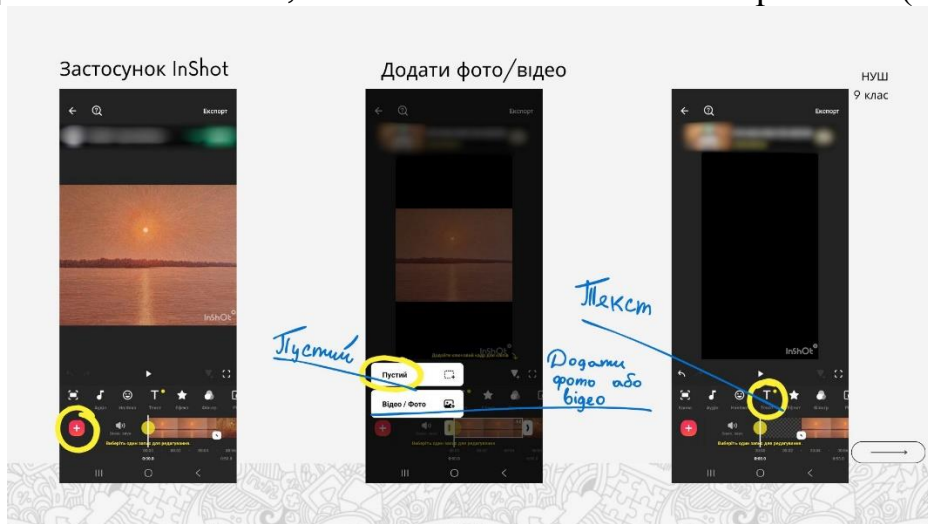

Рис.9

3. Натиснувши на текст, можна змінити його розташування та додати абзаци. Натиснувши на стрілочки у правому нижньому куті – змінити кут розташування тексту та його розмір (Рис. 10).

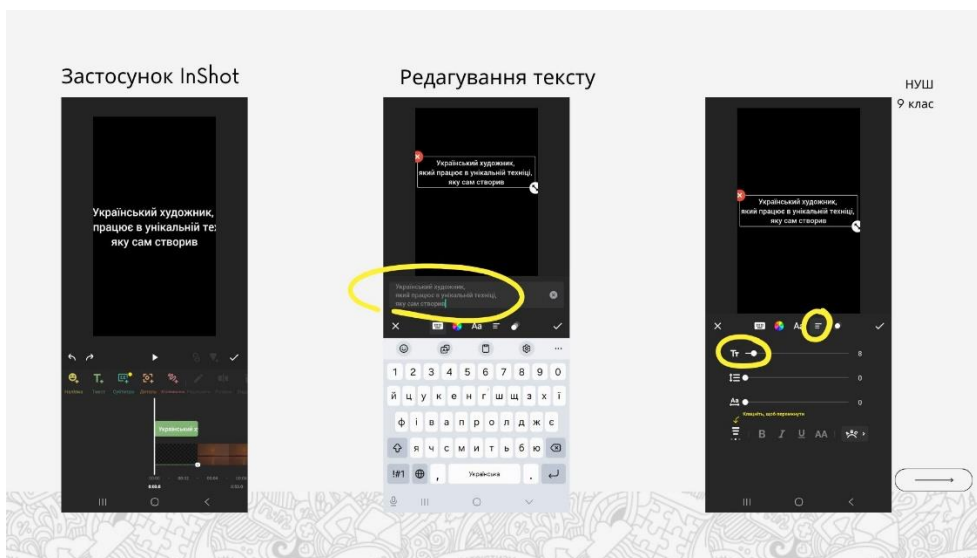

Рис.10

4. Натиснувши на значок клавіатури, можна редагувати текст, щось дописати або видалити і додати абзаци.

Щоб змінити колір, натискаємо на спектр. Також можна обрати градієнти або різні стилі рамок, кордон, тінь, етикетки, непрозорість. Обираємо те, що подобається і натискаємо прапорець.

Натиснувши на літери «Аа», можна змінити шрифт.

Натиснувши на значок з трьома лініями – змінити розмір, відстань між літерами та висоту між рядками.

Щоб додати тексту анімацію, натискаємо на значок із колами і бачимо різні види анімації. Обравши цикл – текст буде рухатися постійно. Або «Вихід», «Вхід». Щоб зберегти зміни натискаємо прапорець (Рис. 11).

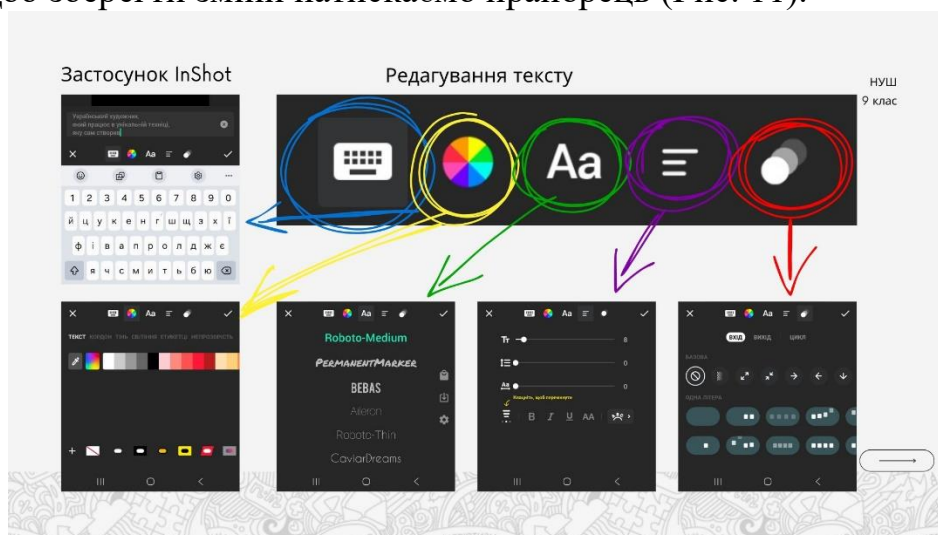

Рис.11

5. Якщо необхідно скасувати якусь дію – натискаємо стрілку назад, яка розташована ліворуч над панеллю інструментів.

Щоб редагувати текст, натискаємо на нього, потім на значок із олівцем, під яким написано «Редагувати».

Щоб текст не з'являвся одночасно, перетягуємо його за стрілочки біля тексту на часовій шкалі. Натискаємо на трикутник у центрі, щоб переглянути відео (Рис. 12).

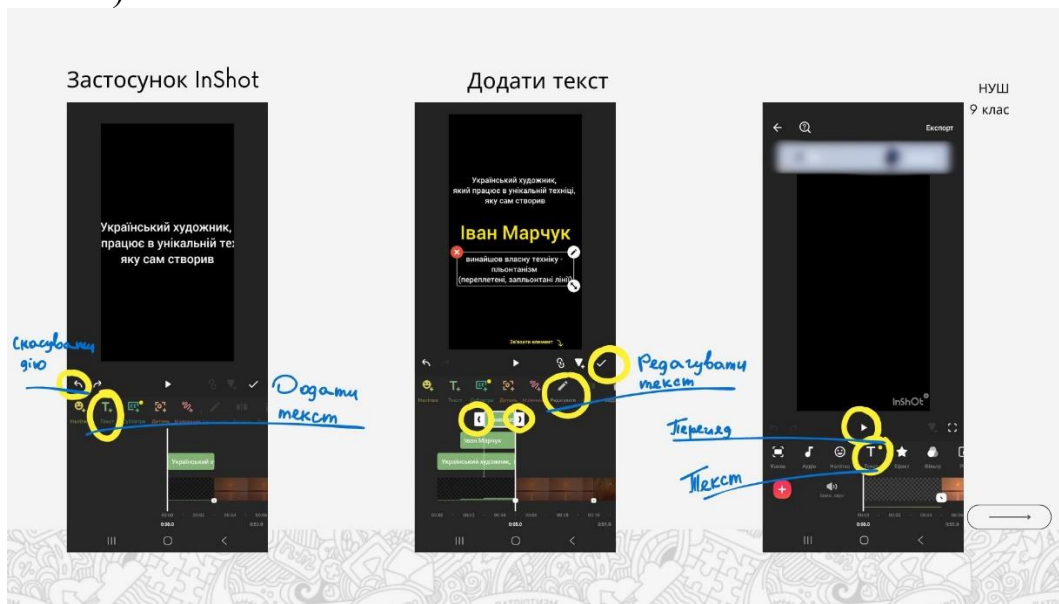

Рис.12

6. Редагуємо зображення. Тривалість кожного зображення автоматично встановлено 5 секунд, щоб змінити це перетягуємо на часовій шкалі, як тест щойно. Або натискаємо на значок із годинником на написом «Тривалість». І скорочуємо до 2 секунд. Якщо натиснути один прапорець праворуч, ми збережемо зміни до цього фото, якщо натиснемо два прапорці ліворуч – застосуємо зміни до всіх зображень у відео (Рис. 13).

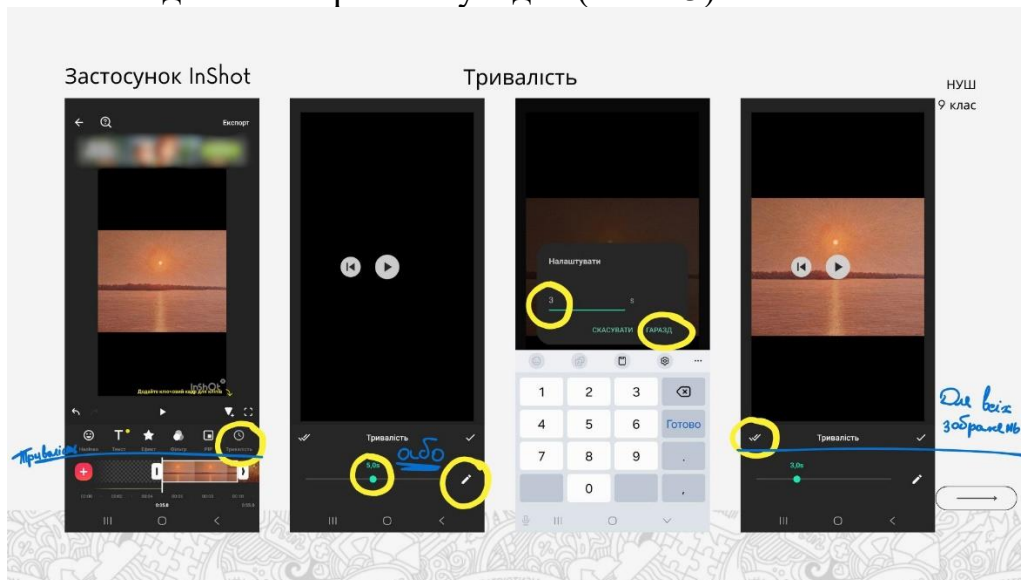

Рис.13

7. Тепер додаємо тривалість першого зображення, так як на його фоні буде текст. Натискаємо тривалість і щоб не перетягувати бігунець, натискаємо на значок з олівцем і пишемо час. Щоб зберегти зміни, натискаємо «Гаразд» і прапорець (Рис. 14).

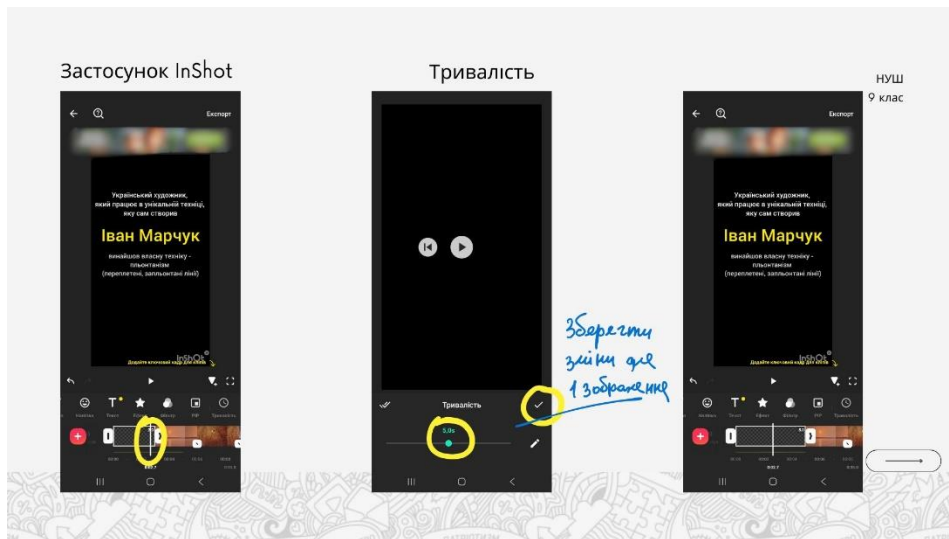

Рис.14

8. Щоб змінити фон, натискаємо на фото, потім на значок із квадратом у смужку, під яким написано «Фон». Можемо обрати чіткий фон зображення або розмитий, будь-який колір, градієнти, візерунки, фактури. І натискаємо два прапорці, щоб застосувати зміни до всіх зображень (Рис. 15).

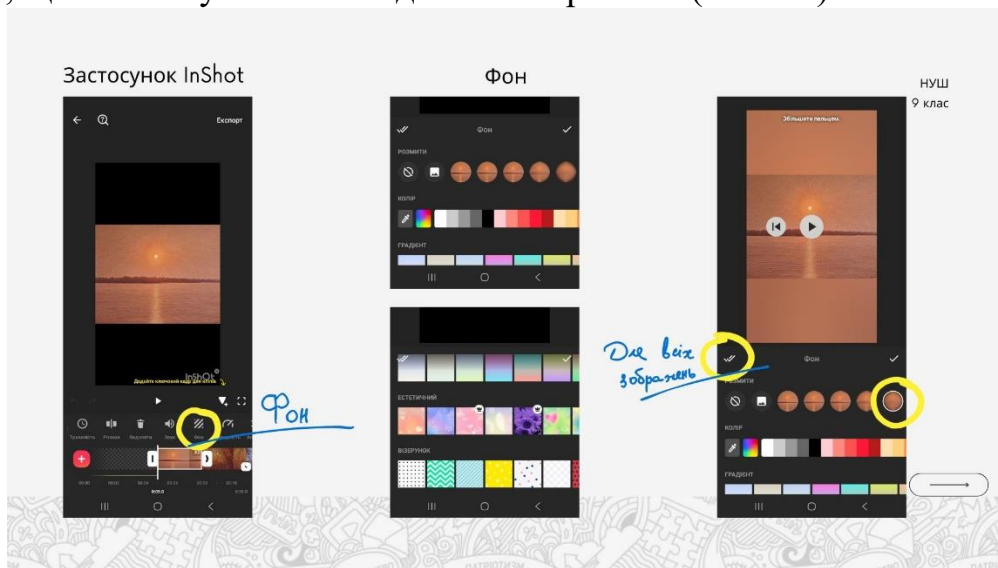

Рис.15

9. Щоб змінити розташування фото відносно інших зображень, утримуємо його пальцем та перетягуємо у потрібне місце (Рис. 16).

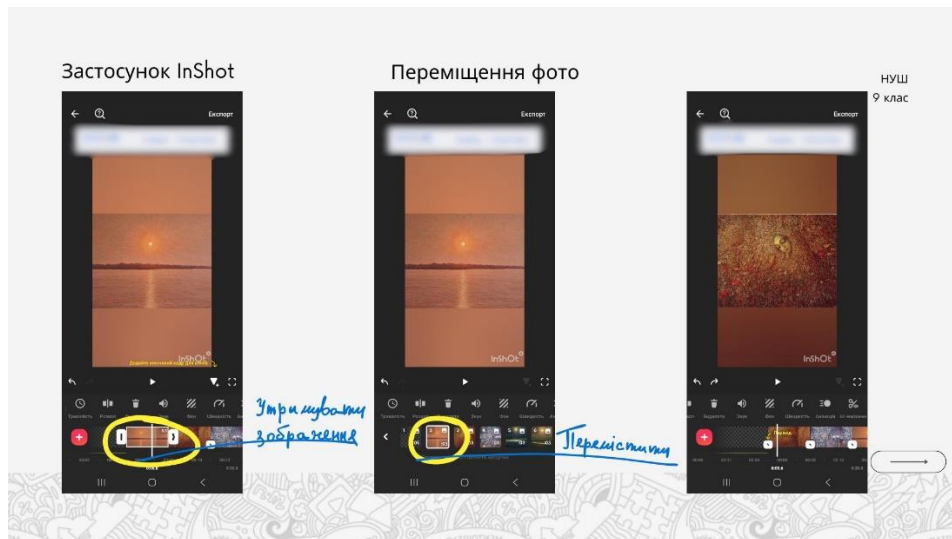

Рис.16

10. Тепер додаємо зображенням анімації. Для цього натискаємо на значок «Анімація». Можна обрати, як зображення буде з'являтися, зникати або рухатися весь час (Рис. 17).

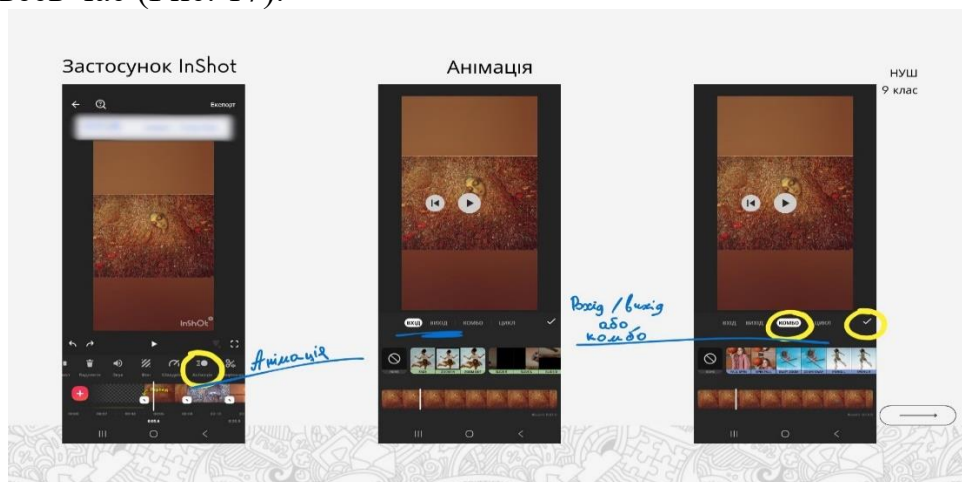

Рис.17

11. Щоб додати назви картин, натискаємо на значок із літерою «Т» (Рис. 18).

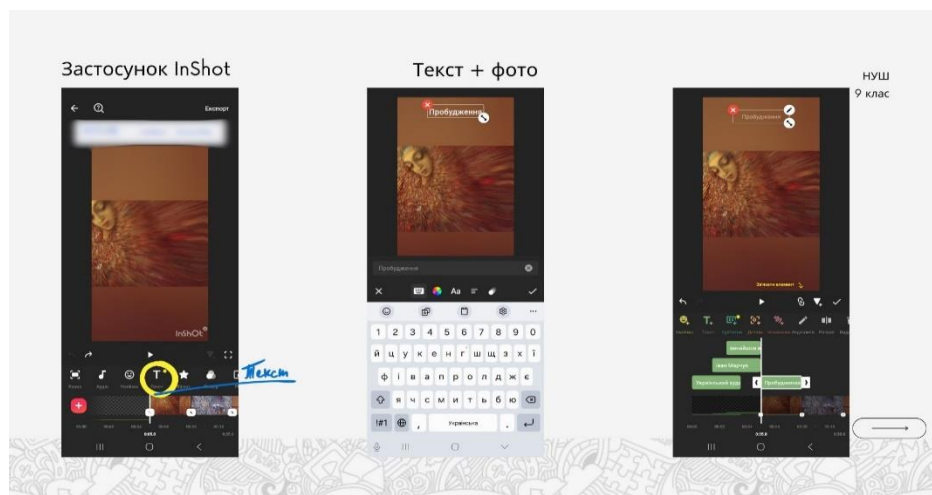

Рис.18

12. За необхідності, можна додати музичну композицію, натиснувши на значок «Аудіо», потім на значок ноти із плюсом. Обираємо потрібну музичну композицію і натискаємо на плюс ліворуч (Рис. 19).

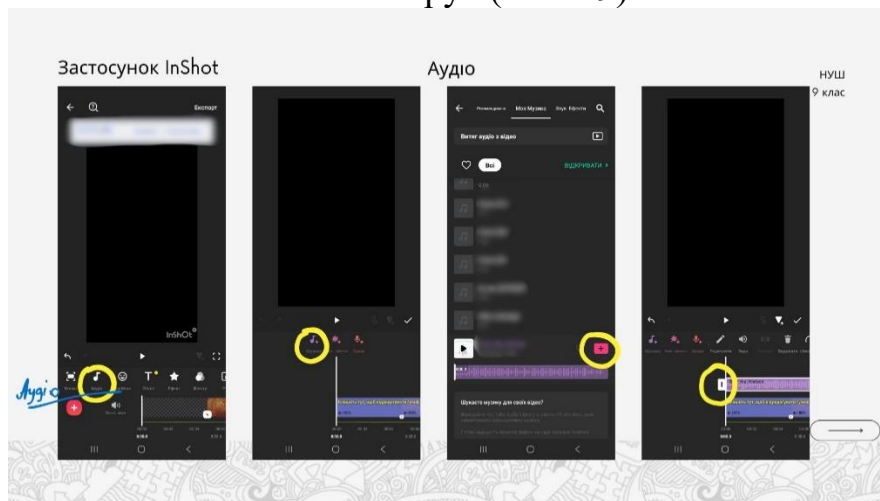

Рис.19

13. Щоб завантажити відео на телефон, натискаємо «Експорт» у правому верхньому куті (Рис. 20).

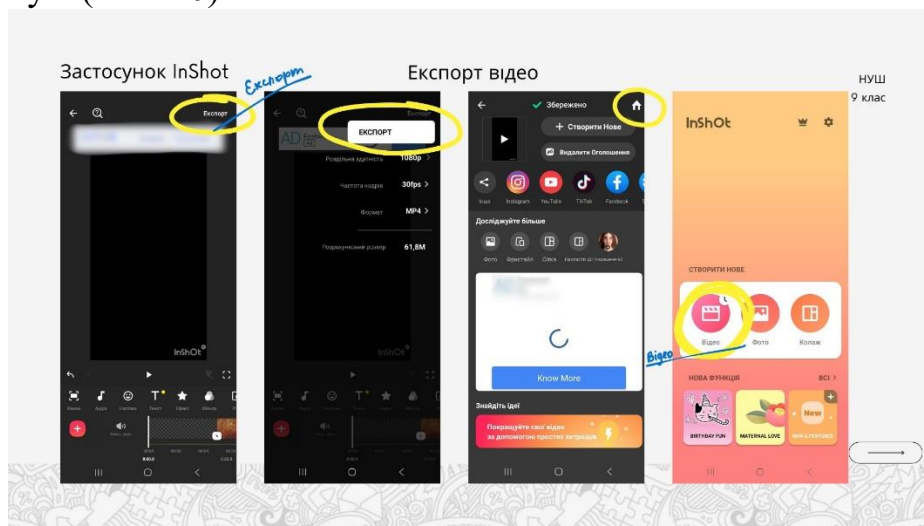

Рис.20

14. Щоб завантажити відео у YouTube, відкриваємо застосунок YouTube, натискаємо на + у центрі внизу. Обираємо 60 секунд, ліворуч натискаємо на значок «Додати» та обираємо потрібний файл, потім натискаємо ліворуч внизу на значок «Далі» (рис. 21).

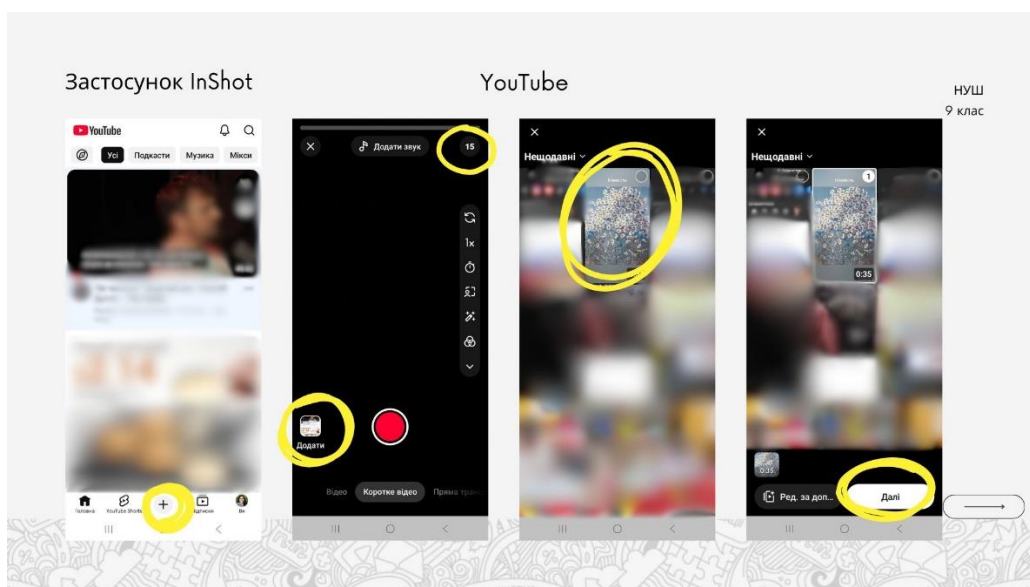

Рис.21

15. Щоб додати музичну композицію, угорі натискаємо на значок ноти «Додати звук». Застосунок дає нам можливість обрати із рекомендованих музичних композицій або із збережених у застосунку. Обираємо музику та натискаємо ліворуч на стрілочку (рис. 22).

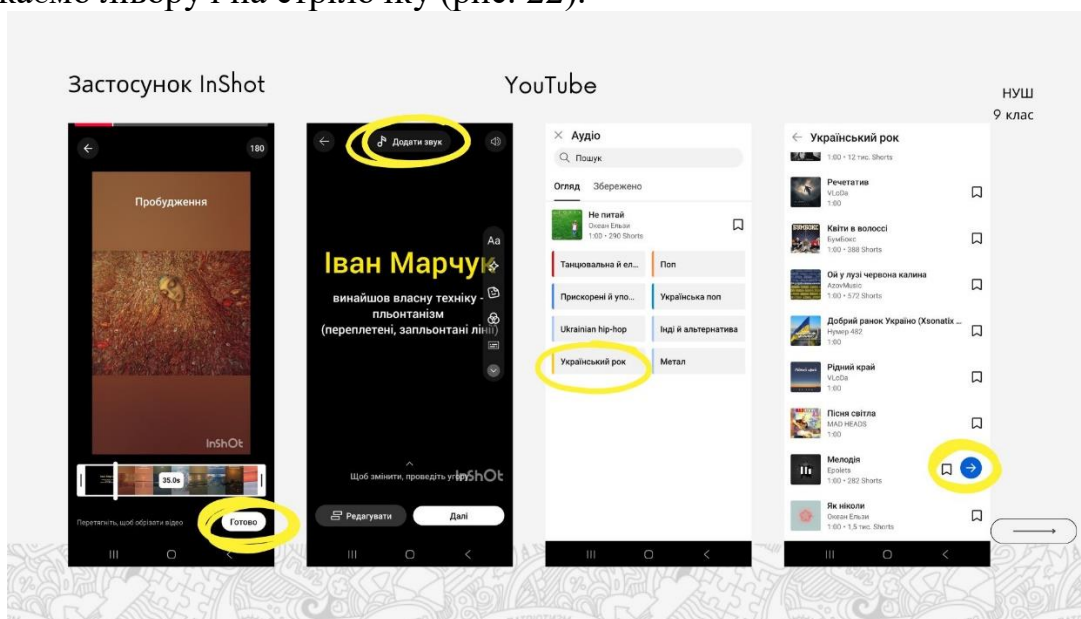

Рис.22

16. Натискаємо праворуч внизу значок «Далі». Пишемо назву відео, обираємо вікову категорію та натискаємо у правому нижньому куті «Завантажити» (рис. 23).

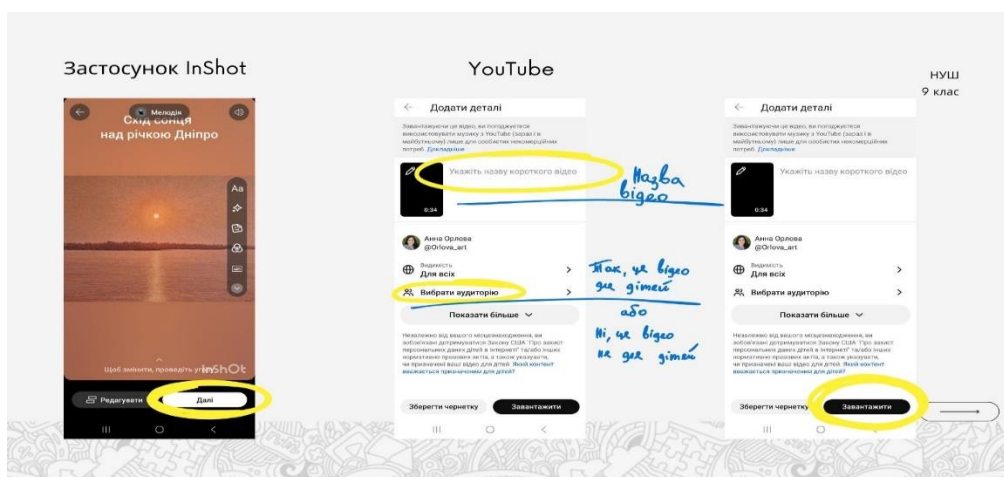

Рис.23

17. Тепер відео завантажено на вашому YouTube-каналі.

Використання інтерактивних, інтегративних, проєктно-дослідницьких, цифрових технологій, STEAM-технології, технології критичного мислення на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» в 9 класі забезпечує реалізацію компетентнісного підходу Нової української школи. Поєднання традиційних мистецьких практик із цифровими інструментами та технологіями штучного інтелекту сприяє розвитку творчості, критичного мислення, медіаграмотності та дослідницьких умінь учнів. Перспективним напрямом подальшого розвитку мистецької освіти є впровадження цифрових творчих лабораторій, використання генеративного штучного інтелекту та створення міжпредметних мистецьких проєктів, що відповідають викликам сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
3. Жиган І.М., Калашнікова О.В., Кондратова В.В. та ін. Арт-технології: навч. посібн. для 9 кл. закл. загал. серед. освіти, що впроваджують освітню програму «Ліга крилатих». У 2 ч. Ч. 1. Київ: ТОВ «ОП «Ліга крилатих», 2025. 128 с.
4. Жиган І.М., Калашнікова О.В., Кондратова В.В. та ін. Арт-технології: навч. посібн. для 9 кл. закл. загал. серед. освіти, що впроваджують освітню програму «Ліга крилатих». У 2 ч. Ч. 2. Київ: ТОВ «ОП «Ліга крилатих», 2025. 116 с.
5. Canva for Education. URL: <https://www.canva.com/education>.
6. Padlet. URL: <https://padlet.com>.
7. Wordwall. URL: <https://wordwall.net>.
8. Google Arts & Culture. URL: <https://artsandculture.google.com>.
9. SUNO. URL: <https://suno.com/>.